

O

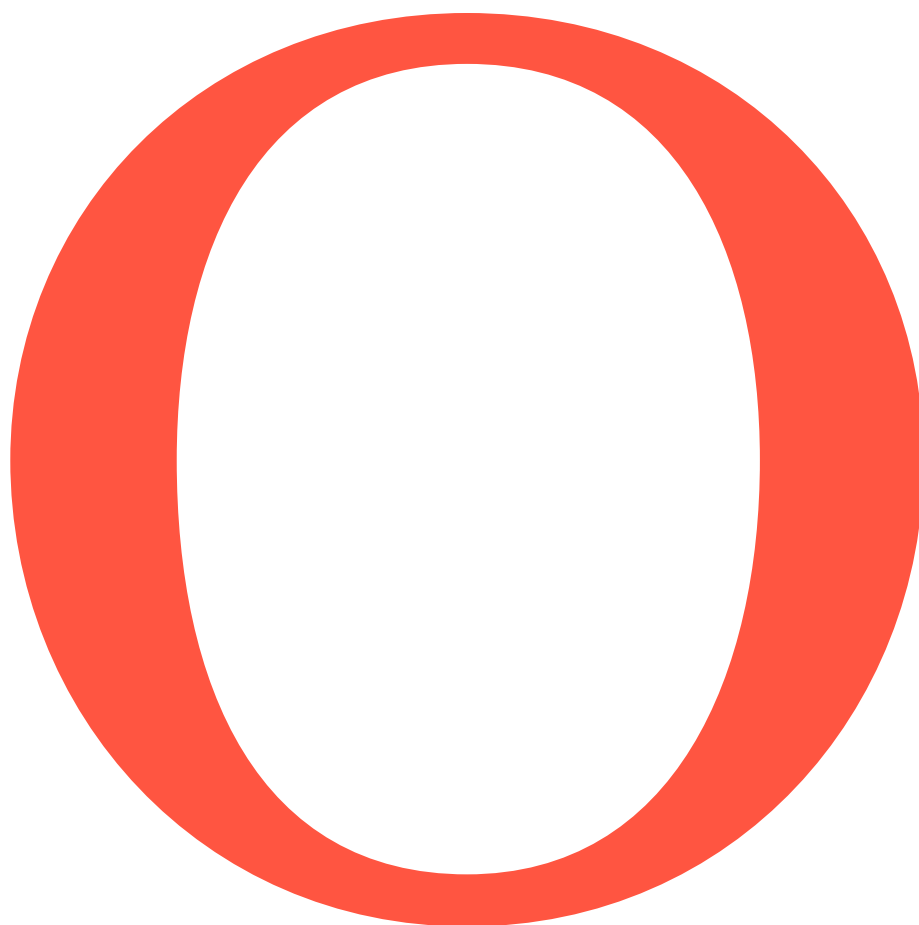

evo vac. *Amphone.*

O sapientia que ex ore altissimi produisti attingens a fine
usq; ad finem foriter suaviter disponensq; omnia ueni ad docen
dum nos uiam prudentie. evo vac. *ā.* **O** adonay et dix do
mus israhel qui moysi in igne flamme tibi apparuisti et ei in
syna legem didisti ueni ad redimendum uos ih brachio errento.
evo vac. *ā.* **O** radix yesse qui stas in signum populoy super
quem continebunt reges os su um quem gentes deprecabuntur ue
ni ad liberandum nos iam noli tardare. evo vac. *ā.* **O** claus

*seria 2
infra cor
111 0.*

Esther Maria Magnis

uw Uitgeverij Van Wijnen - Franeker

Vertaling: Dingeman van Wijnen

Vormgeving omslag en binnenwerk: Peter Slager/Bureau Garage,
Kampen

ISBN 9789051945959

© 2020 Esther Maria Magnis

Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD Franeker
www.uitgeverijvanwijnen.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd in welke vorm dan ook zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever. No part of this book may
be reproduced in any form whatsoever or in any language without
previous written permission by the publisher.

Inhoudsopgave

Inleiding

7

Het Magnificat

10

Veni, veni, Emmanuel

12

O-ANTIPHONEN

O Sapientia – O Wijsheid

14

O Adonai – O Adonai

20

O Radix Jesse – O Wortel van Isai

30

O Clavis David – O Sleutel van David

36

O Oriens – O Dageraad

42

O Rex gentium – O Koning van de Volken

48

O Emmanuel – O Immanuël

54

Nawoord

61

Inleiding

Als christenen lopen wij soms het gevaar dat God voor ons net zo beperkt is, en net zo saai, als de voorstelling die wij van hem gemaakt hebben.

Wanneer we de naam Jezus horen, dan heeft iedereen daar zo zijn ideeën bij.

De idylle in de stal.

De rondtrekkende prediker die over het water loopt, die bij zondaren over de vloer komt, de lijdende knecht.

Iedereen heeft zo zijn beelden, zijn clichés, de dingen waar hij of zij vooral de nadruk op legt, de persoonlijke thema's die hij of zij belangrijk vindt, en op goede gronden.

Kort voor Kerst biedt zich een prachtige mogelijkheid aan om vanuit de stoffige ruimte van ons leven een venster te openen en ons hoofd naar buiten te steken, een dimensie binnen van waaruit de pure, oeroude beschrijvingen van Jezus als frisse zuurstof ons tegemoet waaien: het bidden van de grote O-Antifonen.

Wie houdt van de Bijbelteksten waarin Jezus zo schoon en merkwaardig aangekondigd wordt als 'Wonderbare Raadsman' of 'Vredevorst', die zal vast en zeker ook vreugde beleven aan het ontdekken van de grote O-Antifonen. Immers, in deze keerverzen, die op de laatste zeven dagen van Advent 's avonds tijdens de vesper worden gebeden, roepen we Christus aan met titels die we verder niet zo gauw gebruiken. Ikzelf noem God in mijn gebeden tenminste meestal niet Immanuël of iets dergelijks.

Maar juist daarin ligt de kans om in de laatste dagen voor Kerst nog een keer onze eigen sluimerende verwachting te hernieuwen, wakker te schudden, ja meer nog, die te overstijgen.

Immers, de menswording van God, het 'zuigeling-worden', zal steeds overweldigender en verrassender en dieper voor ons worden, naarmate we proberen de weidsheid, de kosmologische, de existentiële, de politieke dimensie, en de tijd en ruimte overstijgende dimensie ervan tot ons te laten doordringen.

En daarvoor moeten we ons wenden tot de oude geschriften, tot het Oude Testament, daar waar mensen naar de Messias verlangen, iets van hem vermoeden, waar ze over hem horen, van hem dromen, om hem roepen.

Alle namen, alle aanspreektitels die we in de grote O-Antifonen horen, volgend op de van verlangen zuchtende O, zijn aan het Oude Testament ontleend en worden door christenen op Jezus betrokken: O Wijsheid, O Adonai, O Wortel van Isai, O Sleutel van David, O Dageraad, O Koning van de Volken, O Immanuël. De beschrijvingen en gebeden die zich bij deze aanroepingen voegen hebben hun oorsprong eveneens in het Oude Testament.

Bidden en bij God aandringen is iets dat we kennen van het bidende Israël. Telkens weer vinden we in het Oude Testament geschiedenissen waarin God, zo lijkt het, overgehaald, je zou bijna zeggen gemasseerd wordt om hem zover te krijgen dat hij zich over ons ontfermt.

Maar waaruit bestaat dat aandringen dan als wij hem vandaag, nu, in deze antifonen, en tijdens deze Advent, smeken: 'Kom!' Jezus was er toch al? Hij heeft de wereld toch al verlost? We moeten dat geschenk nog aannemen, maar waarom roepen we 'kom'? Natuurlijk, dit gebed zegt dat we de leiding van Jezus, van de Heilige Geest nodig hebben, we bidden 'kom' opdat hij in ons leven werkzaam is, opdat zijn genade bij ons binnenstroomt en zichtbaar wordt.

Maar ik denk dat de antifonen daar nog ver bovenuit gaan. Wij christenen bevinden ons in een zeldzaam tijdsgewricht. Het verlossingswerk van Jezus ligt in het verleden en vindt niettemin vandaag aan ons eigen lichaam en in ons eigen leven plaats. Het laatste wat Jezus in het Matteüsevangelie zegt is: 'En houd dit voor ogen: ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld.' (Matteüs 28:20)

Maar tegelijk staat ook in de Bijbel dat Hij op een dag terug zal komen: 'De sterren zullen uit de hemel vallen en de hemelse machten zullen wankelen. Dan zal aan de hemel het teken zichtbaar worden dat de komst van de Mensenzoon aankondigt, en alle stammen op aarde zullen zich van ontzetting op de borst slaan als

ze de Mensenzoon zien komen op de wolken van de hemel, bekleed met macht en grote luister.’ (Matteüs 24:29 en 30)
‘Uw koninkrijk kome.’ Dat bidden we voortdurend in het Onze Vader. Bedoelen we daarmee alleen maar het koninkrijk dat in ons midden opbloeit als lieflijke bloemen, of bedoelen we ook, als we dat bidden, dat wat hier wordt aangekondigd – het rijk dat doorbreekt en daadwerkelijk kerkers openstoot, de waarheid aan het licht brengt, gevangenen bevrijdt en de laatsten tot de eersten maakt, en dat ons misschien wel al te gemoedelijke leventje zeker niet onberoerd zal laten?

Ik kan de O-Antifonen niet anders lezen dan dat ze over alle tijden gaan. Ook over de dag waarop de sterren uit de hemel vallen. Het is een wel heel groot en groots ‘kom!’ dat wij hier uitroepen.

De kleine meditatie die ik over de afzonderlijke antifonen geschreven heb zullen niemand voldoening geven die op zoek is naar informatie over de verschillende tekstpassages uit het Oude Testament en hun fascinerende samenhang. Daar zijn andere boeken voor. Mijn teksten willen slechts een mogelijkheid bieden om over de inhoud van de antifonen na te denken en samen met mij wellicht aanknopingspunten te vinden om zich bij deze gebeden aan te sluiten. Er zijn vele manieren om over deze oude teksten na te denken, met grote diepgang en veelkleurigheid. Ik wil slechts een bescheiden eerste ingang aanbieden.

In de Benedictijnenkloosters zijn de O-Antifonen altijd met grote vreugde en uiterst feestelijk gezongen. De abt zette de eerste antifoon in, en meteen begon dan de klok van het klooster te luiden, om pas op te houden ‘wanneer het Magnificat en de Grote Antifoon geklonken hadden’.¹

Die klok laat ons zien, dat alleen al bij het uitspreken van de erenamen van onze Verlosser de wereld begint te zingen. Wat zou het mooi zijn als het binnen in ons zou gaan trillen en zingen als we ZIJN naam horen, als we werkelijk een echo van deze levende God worden.

¹ Theresia Hainthaler, *Die O-Antiphonen : eine Hinführung und Auslegung der Großen Antiphonen im Hohen Advent*, Keulen: Koinonia-Oriens e.V., 2004, blz. 5.

Het Magnificat

Kort iets over het Magnificat, dat de grond vormt voor het schone raamwerk van de antifonen.

Het Magnificat is de 'lofzang van Maria'. Eigenlijk bijna een profetie.

Zelf ken ik geen Mariadevotie, maar deze tekst van Maria komt uit de Bijbel zelf (Lucas 1 vanaf vers 46). Het gaat hier om een soort flash die Maria overkomt wanneer ze, kort na de aankondiging van de geboorte van een zoon door de engel, haar eveneens zwangere nicht Elisabet bezoekt. Elisabet wordt in de ene seconde als de beide vrouwen elkaar zien door de Heilige Geest vervuld en vreugde en lofprijzing bruisen uit haar omhoog over het kind in de buik van Maria.

Maria lijkt evenzo door de Geest aangegrepen te worden en zo ontstaat haar Lofzang. Haar lied bestaat oppervlakkig bekeken uit een aantal willekeurig bijeen geraapte Bijbelverzen uit het Oude Testament. Ze komen zomaar bij haar boven en als zij ze uitspreekt groeien ze samen uit tot een wonderbaarlijk profetisch gebed:

*‘Mijn ziel prijst en looft de Heer,
mijn hart juicht om God, mijn redder:
hij heeft oog gehad voor mij, zijn minste dienares.
Alle geslachten zullen mij voortaan gelukkig prijzen,
ja, grote dingen heeft de Machtige voor mij gedaan,
heilig is zijn naam.
Barmhartig is hij, van geslacht op geslacht,
voor al wie hem vereert.
Hij toont zijn macht en de kracht van zijn arm
en drijft uiteen wie zich verheven wanen,
heersers stoot hij van hun troon
en wie gering is geeft hij aanzien.
Wie honger heeft overlaadt hij met gaven,
maar rijken stuurt hij weg met lege handen.
Hij trekt zich het lot aan van Israël, zijn dienaar,
zoals hij aan onze voorouders heeft beloofd:
hij herinnert zich zijn barmhartigheid
jegens Abraham en zijn nageslacht,
tot in eeuwigheid.’*

(Lukas 1:46-55)

Dit gebed is dus al één en al Advent, één en al profetie.
Het spreekt immers van de komst van een andere tijd,
de komst van onze Heer.

Veni, veni

In het bekende Adventslied 'Veni, veni Emmanuel' worden vijf van de zeven O-antifonen geparafraseerd. In Nederland werd de Liedboek-vertaling van Willem Barnard bekend (Lied 125). Zie ook bladzij 64.

Veni, veni Emmanuel!
Captivum solve Israel!
Qui gemit in exilio,
Privatus Dei Filio,
Gaude, gaude, Emmanuel
Nascetur pro te, Israel.

O kom, o kom, Immanuël,
verlos uw volk, uw Israël,
herstel het van ellende weer,
zodat het looft uw naam, o Heer!
Weest blij, weest blij, o Israël!
Hij is nabij, Immanuël!

Veni o Iesse virgula!
Ex hostis tuos ungula,
De specu tuos tartari
Educ, et antro barathri.
Gaude, gaude, Emmanuel
Nascetur pro te, Israel.

O kom, Gij wortel Isaï,
verlos ons van de tyrannie,
van alle goden dezer eeuw,
o Herder, sla de boze leeuw.
Weest blij, weest blij, o Israël!
Hij is nabij, Immanuël!

Veni, veni o oriens!
Solare nos adveniens,
Noctis depelle nebulas,
Dirasque mortis tenebras.
Gaude, gaude, Emmanuel
Nascetur pro te, Israel.

O kom, o kom, Gij Oriënt,
en maak uw licht alom bekend;
verjaag de nacht van nood en dood,
wij groeten reeds uw morgenrood.
Wees blij, weest blij, o Israël!
Hij is nabij, Immanuël!

Veni clavis Davidica!
Regna reclude coelica,
Fac iter tutum superum,
Et claude vias inferum.
Gaude, gaude, Emmanuel
Nascetur pro te, Israel.

O kom, Gij sleutel Davids, kom
en open ons het heiligdom;
dat wij betreden uwe poort,
Jeruzalem, o vredesoord!
Weest blij, weest blij, o Israël!
Hij is nabij, Immanuël!

Veni, veni Adonai!
Qui populo in Sinai
Legem dedisti vertice,
In maiestate gloriae.
Gaude, gaude, Emmanuel
Nascetur pro te, Israel.

O kom, die onze Heerser zijt,
in wolk en vuur en majesteit.
O Adonai die spreekt met macht,
verbreek het duister van de nacht.
Weest blij, weest blij, o Israël!
Hij is nabij, Immanuël!

O Sapientia

17 DECEMBER

Spreuken 8 : 1-6

Roept Wijsheid niet,
laat Inzicht haar stem niet horen?

Wijsheid heeft zich opgesteld op een heuvel langs de weg,
bij het kruispunt van de wegen.

Bij de poorten van de stad, bij de ingang,
bij de toegangswegen klinkt haar stem:

‘Mensen, tot jullie roep ik,
ik richt mij tot iedereen.

Onnozele mensen, word toch eens verstandig,
dwazen, denk eens na!

Luister, ik vertel je waardevolle dingen,
mijn woorden zijn oprecht.

**O Sapientia, quae ex ore Altissimi
prodisti,
attingens a fine usque ad finem,
fortiter suaviterque disponens omnia:
veni ad docendum nos viam
prudentiae.**

O Wijsheid, voortgekomen uit de mond van de Allerhoogste –
Gij omspannt de wereld van het ene einde tot het andere.
Gij doordringt alle dingen met mildheid en kracht.
Kom nu en leer ons de wegen van wijsheid en inzicht.

De laatste dagen van Advent zijn begonnen.

Als wij roepen: 'O Wijsheid, voortgekomen uit de mond van de Allerhoogste,' dan bevinden we ons niet, tijdens de eerste scheppingsdag, op een krijtrots en staren ver voor ons uit over de lege zee, of omhoog naar de heldere hemel. Nee, we gaan nog veel verder terug.

Water en land zijn nog niet gescheiden. Geen vulkaan heeft zich nog sidderend uit de zee verheven. Er is geen rook in de lucht. Nog geen steen is er, waarop we in gedachten kunnen balanceren, geen kiezel die in de duisternis glinstert, geen gras, boven ons geen maan. Verder terug!

'Toen er nog geen oceanen waren..., nog voor de bronnen er waren met hun waterstromen.' (Spreuken 8)

Het wordt steeds stiller. We zitten nu zelfs vóór de oerknal. Aan de andere kant van de tijd.

In de stilte van de liefde. In de stille vreugde van het zijn. Hier neemt de antifoon zijn aanvang:

O Wijsheid, voortgekomen uit de mond van de Allerhoogste –
Gij omspannt de wereld van het ene einde tot het andere.
Gij doordringt alle dingen met mildheid en kracht.
Kom nu en leer ons de wegen van wijsheid en inzicht.

Zo ver terug moeten we gaan om een idee te krijgen van de diepe dimensie van Advent.

Wat een dimensie van tijd! Wat een dimensies van energie! De dimensies van de wereld! De dimensies van een mens die zich er niet voor schaamt hartstochtelijk te smeken: 'O, kom, en leer ons de weg,' – alsof hij er op de een of andere manier recht op heeft

zo te bidden, alsof hij werkelijk de mogelijkheid heeft om te ontvangen. Dat komt mij volkomen absurd voor.

In Zwitserland is bij het CERN voor miljoenen een deeltjesversneller gebouwd, om zo misschien iets te kunnen doorgronden van de seconden na de oerknal. Er lopen mannen in witte pakken, er is een kilometers lange onderaardse slang gebouwd, de medewerkers zijn hoog opgeleid.

Die hele onderneming lijkt mij niettemin nog veel beperkter en bescheidener dan onze eerste antifoon.

Misschien helpt het om stil te staan bij dergelijke inspanningen die mensen zich getroosten omdat ze iets gewoonweg willen weten. Ze willen deze wereld begrijpen, ze willen zichzelf terugplaatsen in de oertijd. Liefst naar de seconden meteen na de oerknal. Wanneer wij echter de antifoon bidden gaat het ons niet om weten. Het gaat ons om de beweging zelf. We verzamelen geen informatie, wat van het Instituut CERN al zeer gedurfd is, nee, wij willen de ordenende beweging zelf. Die van vóór de oerknal! De Wijsheid.

Bij wijsheid denken wij al snel aan de door smart gerijpte ervaringen en de gelouterde kennis van een oude grijsaard. Een wijze oude man. Een wijze oude vrouw. Maar de wijsheid die uit Gods mond voortkwam, en die wij aanroepen in deze donkere dagen, is jong. Veel jonger dan wijzelf. Zij vertelt over zichzelf in de Bijbel: 'Toen Hij de fundamenten van de aarde verordende, was Ik bij Hem, Zijn Lielingskind, Ik was dag aan dag Zijn bron van blijdschap, te allen tijde spelend voor Zijn aangezicht.'

Dat is de beweging waar een onderzoeksinstituut als CERN wellicht niet aan toekomt, de vrije beweging van het spel.

Er liggen mildheid en kracht in dit spel, zegt de antifoon. Wanneer zien we kracht en mildheid samenkomen? Misschien bij het landen van een adelaar, die met zijn reusachtige vleugels, zijn zware lichaam en zijn geel-gloeiende klauwen voorzichtig balanceert op de rand van zijn nest, omdat daar zijn jongen in zitten.

Ik ben zelf krachtig noch mild. Vaak ben ik zwak en agressief. Maar ik heb bij kinderen gezien hoe het spel van het ene kind een ander zwak of traag of niet zo helder kind kan aansteken. Ineens wordt het zelf creatief, of het imiteert op een ontroerende manier de ideeën van het creatieve kind.

Dus wanneer wij momenten beleven waarin ons een inzicht toevalt, dan heeft onze God ons waarschijnlijk deel doen hebben aan het vrije spel van zijn wijsheid. Een uithoek van onze ziel heeft de wijsheid achterna gezeten, of heeft steentjes met haar geketst over het water, of heeft met haar in zee gezwommen, duikend door de golven, lachend en proestend, vlak achter haar aan.

Natuurlijk is het een beetje brutaal om naar zoiets groots te verlangen. Net zo brutaal en gierig als de jongen van de adelaar, die zodra hun moeder op het nest geland is hun ruige en onverzorgde nekken uitstrekken en maar één ding willen: voedsel.

Maar we bidden deze antifoon ook niet omdat we zo netjes opgevoed zijn. We roepen met ruige nekken en gierige snavels, omdat we anders verhongeren.

Wij zijn geen volwassenen. We zijn gretige kinderen en waar we ons naar uitstrekken is niet de wijsheid van een grijsaard, niet de door smart beproefde, doorleefde wijsheid van een oude man. Waar wij op wachten in deze laatste dagen van Advent is veel jonger. Nog jonger dan wijzelf.

O Adonai